

Vil gi ungdom trygghet til å velge selv

– Allerede i femårsalderen begynner unger å sjalte ut det som «hører til» det andre kjønnnet, sier Kari Henden i dette intervjuet fra 2008. Som yrkes- og utdanningsveileder var hun opptatt av å inspirere ungdom til å velge utradisjonelt.

Kari Henden er yrkes- og utdanningsveileder i Møre og Romsdal., Foto: Unni Rustad, Eier: Kilden

Skal ungdom se egne evner og muligheter på tvers av den vanlige kjønnsinndelingen i arbeidslivet, må det jobbes aktivt. Slik tenker de i Møre og Romsdal. Bente Volder fra Ålesund forteller om gründercamp, karrieredager, og hvordan de støtter jenter som velger utradisjonelt.

– *Hva er ståstedet ditt?*

– Jeg er rådgiver på en yrkesfaglig skole, og jobber dessuten med yrkes- og utdanningsveiledning i nordre Sunnmøre region i Møre og Romsdal. Jeg er faglærer i elektrofag med fagbrev som radio- og TV-reparatør, og har undervist 15–20 år i elektrofag. Dessuten er jeg utdannet sosionom.

“

Å se og prøve er helt avgjørende.

– *Hvorfor er arbeidsmarkedet i Norge fremdeles så delt i kvinneyrker og mannsyrker?*

– De som styrer har liten innsikt i yrkesfagene, og alt for liten respekt for hva disse fagene inneholder eller hvor viktige de er. Nesten ingen på Stortinget eller i regjeringen har yrkesfaglig bakgrunn. Myndighetene ser ikke hvor flotte, allsidige og krevende fag dette er. De skjønner ikke betydningen av dem, heller.

Selv om vi vet hva som må gjøres for å forandre mønstret, er de ikke interessert i å bruke penger på det. Prosjekter som blir satt i gang, følges ikke opp med ressurser over tid.

Vil gjøre ungdommer tryggere

– *Hvordan kan unge bli inspirert til å se mulighetene utenfor kjønnsbåsene?*

– Å se og prøve er helt avgjørende. Jeg studerte karriereveiledning på høyskolen i Ålesund, og lærte at allerede i femårsalderen begynner unger å sjalte ut det som «hører til» det andre kjønn. Skal du gi dem muligheter til å åpne den boka igjen, må de få prøve det ut i praksis. Utdanningsvalg-faget blir viktig, det skal gi elevene en sjanse til å bli tryggere på hva de skal velge. De får fire uketimer i løpet av de tre årene i ungdomsskolen, og 60 prosent skal være praktisk utprøving.

Kvinner i Mannsyarker (KIM)

Organisasjonen ble stiftet i 1980 og varte frem til 1990-tallet. Blant initiativtakerne var bilmekaniker Ellen Møller og elektriker Inger Vagle. KIM var en landsomfattende organisasjon og hadde som hovedoppgave å rekruttere kvinner til mannsdominerte yrker. Kilde: Erichsen, Bodil Chr.: Norske kvinners liv og kamp, bind 2. Res publica, 2017.

Elevene i ungdomsskolen får også komme til videregående og prøve ut i to forskjellige program. Der har ungdomsskolelærerne en mulighet til å motivere dem til å gjøre et av programvalgene utradisjonelt. Hvis de vil ha mer tid, kan de komme tilbake en ekstra dag.

– *Fire timer på tre år er veldig lite!*

– Ja, det er det. Men fra 2010 kan skolene søke om å få prøve ut et nytt fag som heter arbeidslivskunnskap. Det kan bli et praktisk rettet fag knyttet til arbeidslivet i stedet for å ha fordypning i allmennfagene eller fremmedspråk. 40 av 75 ungdomsskoler i fylket vårt søkte om å få dette faget, men bare åtte fikk det.

– *Hva det er som gjør Møre og Romsdal spesielt?*

– Fylket vårt jobber mer aktivt enn de fleste med å gi ungdommen flere muligheter enn de tradisjonelle. Det står mye om dette i nasjonale læreplaner og festtaler, men arbeidet er helt avhengig av lokale ildsjeler. Men en del av de grepene vi gjør, er relativt enkle.

– *Fortell om noen prosjekter i fylket ditt!*

– På Fræna ungdomsskole har de for eksempel et teknologiprojekt hvor gutter og jenter er like aktive. I gruppa løser de teknologiske problem i praksis, og næringslivet er imponert.

Ei gruppe som hadde gründercamp på ungdomsskolen i Ørsta, tegnet småbåthavn som også kunne gjøres om til havn for større båter. Dette var på oppdrag for Ørsta Stål. Andre grupper lagde ny suvenir for Ivar Aasen, reklamefilm for Sparebanken Volda-Ørsta for å få unge til å spare, og markedsføringsopplegg for et steinknuserverk så lokalbefolkningen skulle vite hva som foregikk der, og hvilke yrker som trengtes for å gjøre jobben. De undersøkte kraftverket Tussa Energi, og fant ut at der trengs det 26 forskjellige yrker. Både gutter og jenter får erfaringer på nye arenaer og lærer om yrker de ikke kjente, dette kan brukes til å utfordre kjønnsrolletenkninga.

– *Og jeg har hørt om noe som heter karriéredagene?*

– Det er et opplegg for alle 3500 tiendeklassingene i fylket. Elevene får gratis transport til forskjellige høyskoler og noen større arbeidsplasser. På høyskolen kan de for eksempel prøve en skipssimulator, og på bioingeniørstudiet får de ta blodprøver. De får prøve seg på truck og bilsimulatorer, løse konkrete oppgaver i logistikk, og bli kjent med mange ulike yrker i helsesektoren blant annet. Hensikten er at elevene skal se at de har dobbelt så mange muligheter hvis de ikke lar seg binde av kjønnsrollene. Vi prøver å trekke inn modeller av det motsatte kjønn som skal vise og instruere, og vi deler dem opp i gutte- og jentegrupper når de skal prøve seg.

– *Hva er erfaringene?*

– Tilbakemeldingen er veldig gode. Næringslivet, både privat og offentlig, ser dette som en stor mulighet for å vekke interesse og rekruttere. Vi legger inn oppgaver både i forkant og etterkant som også tar opp i seg kjønnsfokuset, kombinert med at de får kunnskap om yrker, arbeidsliv og utdanningsmuligheter lokalt.

Vil ha tilpasset engelsk

– *Jeg veit du mener Shakespeare står i veien for den skolen du helst vil ha!*

– Jeg er en av mange som har protestert siden den gang engelsk, matte og norsk ble retta inn på studiespesialisering i stedet for at det ble yrkesrettet. I engelsk skal for eksempel alle jobbe med Shakespeares poesi. Og siden elevene risikerer å komme opp i det, kan de ikke bruke tid på yrkesfagretta engelsk.

Når politikere og departementsfolk mener læreplanene skal være like på studiespesialiserende og yrkesfag, er spørsmålet mitt - trenger ikke folk teknisk engelsk? Alle de elektroniske duppedittene våre har som regel bruksanvisninger på engelsk, det er nyttig for alle å forstå dem. Hva med å ta bort en del Shakespeare og legge inn noe av den verdifulle yrkesfagengelsken? Men først og fremst må yrkesfagene få knytte norsk, engelsk, matte og naturfag sammen med fagteori og praktisk arbeid – det er inspirerende for elevene og vil gi oss bedre fagarbeidere.

“

Yrkesstolthet er sunt. Jeg tror til og med det kunne få ned sjukefraværet.

– *Du brenner for å få inn yrkesvalg i andre fag, også?*

– Det stemmer. En bit av jobben min som regionkoordinator, er at jeg skal jobbe videre med forslag til undervisningsopplegg. Tanken er at når de lærer engelsk, burde elevene samtidig kunne jobbe med spørsmål om hva skal jeg bli og hva finnes av jobber og hva passer for meg. Her kan vi også legge inn stoff som handler om å se forbi kjønnsfaktoren. Dette står på planen vår fra neste år, og vi skal jobbe sammen med flinke lærere for å utvikle ideen. Og resultatet legger vi ut på internett i en bank.

– *Skal lærerne få enda mer å gjøre?*

– Nei, lærerne har en krevende hverdag, de skal ikke gjøre noe ekstra i tillegg, men de skal vinkle arbeidet slik at det også gir elevene yrkes- og utdanningsveiledning og stoff til egenrefleksjon. Vi må lage gode eksempler på hvordan dette kan gjøres i praksis. Deretter må det settes av tid til å

presentere det for lærerne, for eksempel på studiedagene. Og deretter må de sikres tid til å jobbe med å lage opplegg for egne fag.

Fylkeskommunen må ønske å gjøre noe for at elevene skal få denne muligheten. Skoleledelsen må ta ansvar for at lærerne får tid til å gjøre opplegget til sitt eget. Lærerne bør også få muligheten til å hospitere i og ha fast kontakt med en eller flere bedrifter.

Yrkesstolthet er viktig

– *På sikt kunne dette forandre lærerutdanninga?*

– Det kommer! Jeg var med på å legge opp en tredagersøkt i yrkes- og utdanningsveiledning for andreårsstudentene på allmennlærerutdanninga på Høgskulen i Volda våren 2009. Høgskulen sier sjøl at de er den første skolen som kjørte dette for studentene sine.

Vi var to som underviste i to dager i utdannings- og yrkesveiledning. Vi tok opp hvordan de kunne ta opp yrkes- og utdanningsveiledning i den framtidige undervisninga si og hvordan de kunne bygge inn kjønnsperspektivet. Så ga vi dem i oppgave å integrere dette i et undervisningsopplegg i naturfag, etikk og religion, norsk, matte og engelsk. Det gikk veldig bra.

På forhånd hadde studentene vært med på en gründercamp, og den siste dagen lærte de mer om de ulike programmene til Ungt entrepenørskap.

– *Hvordan tror du elevene ville like disse forandringene?*

– Veldig godt. Hvor mange lærere har ikke hørt elever si: «Hvorfor skal vi lære dette?» Det spørsmålet faller vekk gjennom dette opplegget. Lærerne lærer også mye ved å arbeide på denne måten, og i systemet vi har lagt opp til, skal lærerne få lov til å hospitere på bedriftene slik at de bedre kan koble undervisninga til virkeligheten.

– *Hva ville det bety at alle fant det yrket de passer til?*

– Jeg kjente veldig igjen det Randi sier om hva det betyr at folk er trygge på det de kan, blir verdsatt for jobben sin, og har kollegaer de kan samarbeide med. Det blir mindre renkespill, og mye bedre klima på en sånn jobb. Hun mener det er mer bitching på arbeidsplasser hvor folk er underbetalt, og hvor folk ikke rår over jobbene sine. Yrkesstolthet er sunt. Jeg tror til og med det kunne få ned sjukefraværet.

– *Hva tenker du om situasjonen til jenter som blir behandla dårlig på mannsarbeidsplasser? Hva kan de gjøre?*

– De fleste som velger utradisjonelt, er glad for valget sitt. Det er viktig å huske på. Samtidig er vi ikke i mål. Én av de tinga som må ryddes unna, er seksuell trakassering. De fleste menn ønsker ikke at sånt skal skje, men ofte sier ikke disse mennene noe, og da fortsetter trakasseringen.

Da vi hadde jentegruppemøte sist, foreslo jeg vi skulle diskutere grensesetting i forhold til gutter. Ingen skjønte noe. Så fortalte jeg om da jeg jobbet på fabrikk. En dag jeg skulle en tur på lageret, kom det en gammel mann og tok meg på puppene. Jeg ble skamfull og flau, og klarte ikke å reagere i det hele tatt. Jeg fortalte jentene denne historia, og sa at dette kan skje flere. Hva gjør dere da? Én sa at da gir jeg fyren en knyttneve midt i trynet, og en annen ville sparke han i balla. Andre i gruppa likte dårlig den voldelige måten å reagere på, men alle ville være med og diskutere hva en kunne si og gjøre i stedet. Det var et tema som berørte. En diskusjon om grensesetting må ta utgangspunkt i noe konkret.

Vil snakke om seksuell trakassering

Jeg vil at ungdom skal snakke om seksuell trakassering. Da får de hjelp til å sette ord på hva det er, sånn at når de opplever noe ubehagelig, har de litt kunnskap, og kan lettere plassere skylda der den hører hjemme. Og de slipper å føle at det er dem det er noe galt med!

Alle disse tingene må gjøres om og om igjen. Det minner meg om historia til Kari Sofie på toget den gang. De visste ikke hva det var, og måtte leite lenge for å finne noe.

– *Hvem er med i jentegruppa på skolen din?*

– De fleste jentene på utradisjonelle linjer på skolen er med. Vi har bare hatt noen få møter til nå, men skal treffes hver fjerde uke. Gruppa får dessuten et rom ved siden av kantina hvor de kan treffes en fast dag i uka og spise matpakka si sammen.

En del jenter vil ikke være med, og noen synes det er noe stort tøv. Tilbudet er selvsagt frivillig. Men 2/3 av jentene synes det er meningsfylt.

– *Hva skal dere gjøre i gruppa?*

“

Når jeg klarer å tenne elevene, og de synes det er kjempemorsomt, da er jeg lykkelig.

På det første møtet snakka vi om sjøltillit og det å ta utfordringer. De vil gjerne treffe jenter som er lærlinger eller fagarbeidere i fagene sine, pluss at vi skal diskutere grensesetting i forhold til egen kropp.

– *Hvilke andre grep gjør dere på skolen for at jentene skal ha det bra på guttelinjene?*

– Vi organiserer gymtimene sånn at en ikke behøver være aleine jente. Vi vil gi et tilbud til de guttene som går i jenteklasser, også. Å ha gym sammen med 28 gutter er ikke så lett for ei jente. For noen jenter står vitnemålet i fare fordi de ikke har møtt.

Nå organiserer vi det sånn at alle har mulighet til å være sammen med sitt eget kjønn når de har kroppsøving.

– *Tror du det er lettere eller vanskeligere å være jente på mannsarbeidsplasser nå enn for 25 år siden?*

- Jeg tror det er mindre trakassering enn før. Det har skjedd en endring med mannsrollen i Norge, fedre er mye mer fedre enn før. Ungdommene har hatt rollemodeller, andre typer fedre og mødre. Og foreldre er viktige rollemodeller. Foreldrene, og særlig mor, er også den viktigste pådriveren når det gjelder yrkesvalg.

– *Hva er det lykkeligste øyeblikket ditt i dette arbeidet?*

– Det var da jeg tok fagprøven, opplevelsen av å ha klart det. Da var jeg 38 år. Jeg har også hatt mange gode opplevelser som lærer i elektrofag. Når jeg klarer å tenne elevene, og de synes det er kjempemorsomt, da er jeg lykkelig.

Dessuten er det en veldig god følelse når jeg har funnet en feil, rettet den opp, og det funker!

Se også

- [Kom på rett hylle som kjemiingeniør](#)
- [Så lyset med mekaniske fag](#)
- [Mangfold og inkludering på 2000-tallet](#)

ARBEIDSLIV

Av Unni Rustad, 2008

Last ned | Del

Meldinger ved utskriftstidspunkt 23. oktober 2026, kl. 00.47 CEST

Det ble ikke vist noen globale meldinger eller andre viktige meldinger da dette dokumentet ble skrevet ut.